

Секцыя 2

АСПЕКТЫ МОЎНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ (семантыка, словаўтварэнне, граматыка, прагматыка, мова мастацкай літаратуры)

Тацяна Рамза (Мінск, Беларусь)

АСАБЛІВАСЦІ ВУСНАГА МАЎЛЕННЯ ПЕРСАНАЖАЎ У ТВОРЫ ЯКУБА КОЛАСА “НАША СЯЛО, ЛЮДЗІ І ШТО РОБІЦЦА Ў СЯЛЕ”

Навукоўцы мяркуюць, што твор “*Наша сяло, людзі і што робіцца ў сяле*” напісаны Якубам Коласам дзесьці каля 1896 г. З лінгвістычнага пункту гледжання нататка цікавая жывой беларускай моваю: “Гэта – першы літаратурны вопыт Якуба Коласа. Персанажы твора – не выдуманая асобы, а сапраўдныя тагачасныя жыхары роднай вёскі пісьменніка – Мікалаеўшчыны” [2, 335]. Твор надрукаваны згодна з аўтарскім рукапісам і арыгінальным аўтарскім правапісам (на той час не было яшчэ граматыкі Б. Тарашкевіча). Правамерна дапусціць, што тут фактычна няма стылізацыі вуснага маўлення персанажаў, а зафіксавана гаворка аднавяскоўцаў Якуба Коласа. Сярод найбольш адметных фанетычных асаблівасцей вымаўлення варта назваць такія:

•іканне

а) у адмоўнай часціцы *ні* і ў прыстаўцы *ні-*, напр.: *А можа то ні чорт, а Яська?*; *Німала бывае гэтыкіх нішчасных...*;

б) у адмоўі *німа*, часціцы *ніхай*, прыслоўі *ціпер*, напр.: *А як німа чаго рабіць, чаго ні прыйдзе ў голу!*; *Ніхай прыйдзе сенакос і жніва, будзе тагды на вушы дажджу*; *Праўда, ціпер зіма, ёсць час*;

в) у прыназоўнікава-склонавых формах асабовых займеннікаў *я*, *ты*, напр.: *Не, у міне свой тутун, сам садзіў*; *А хто ж на цібе рабіў?*;

•рэдукцыя зычных гукаў у граматычных формах дзеяслова *ісці*:

а) санорнага [j], тыпу: *выдзе, прыйдзе, прашло, пашоў, зашло* і пад.;

б) свісцячага [с’], як: *іці, прайці, выйці* і пад.

Гэтыя фанетычныя асаблівасці дыялектнага маўлення, уласцівыя беларусам у канцы XIX ст., паслядоўна захоўваліся на працягу XX ст., пра што сведчаць дадзеныя Дыялекталагічнага атласа [1], полевыя запісы акадэмічных дыялектолагаў [3], і маюць пэўную ўстойлівасць у спантаным гутарковым маўленні беларускай гарадской інтэлігенцыі першага і другога пакалення [4, 64].

Літаратура:

1. Дыялекталагічны атлас бел. мовы / пад рэд. Р. Аванесава, К. Крапівы, Ю. Мацкевіч. – Мінск: Выд-ва АН БССР, 1963. – 338 карт.
2. Колас, Я. Збор твораў у 14 т. – Мінск: Маст. літ., 1973. – Т. 4: Апавяданні 1906–1917 гг. – 352 с.
3. Хрэстаматыя па беларускай дыялекталогіі. Цэнтральная зона / навук. рэд. Л.П. Кунцэвіч, В.М. Курцова. – Мн: Беларус. навука, 2009. – 529 с.
4. Рамза, Т.Р. Беларускае гутарковае маўленне: сучасны стан. – Мінск: Выш. шк., 2011. – 221 с.

